

Легенди Любліна і Луцька

Сон Лешка Чорного

Ця історія сталася в ті часи, коли поляки та литовці ще не дуже любилися. Литовські племена знову і знову нападали на люблінські землі, грабуючи села й міста. Перелякані мешканці Любліна відправили послів до Краківського князя Лешка Чорного, аби він упорався з литовцями. Князь не міг залишити своїх підданих без опіки, тому зібрав армію і вирушив їм на допомогу.

Литовці не мали бажання схрещувати мечі з потужним військом Лешка, тому просто втекли, тільки-но дізналися про його наближення.

Замість ворога князь побачив зруйновані будинки та зажурених мешканців Любліна. Дорога з Кракова була довга, а князь втомлений. Оскільки не було з ким битися, він вирішив подрімати. Знайшов крилатий дуб, під яким і заснув.

Уві сні серед приємних, але малоістотних речей, побачив він раптом величну постать у яскравих, наче сонячне проміння, обладунках. Постать ця мала крила і дивилася князю прямо в очі, промовляючи:

– Лешку! Лешку!

Князь, упізнавши у постаті самого Архангела Михаїла, трохи злякався, але смиренно запитав:

– Що?

– Вставай! Берися за меч! І гони ворога! Вже, вже, вже!

Сам Архангел велів рушити за литовцями, тож Лешек Чорний не міг не послухати. Він взяв своє військо й погнався. І наздогнав! І переміг, аж мило згадати!

А потім князь повернувся на місце, де йому приснився пророчий сон, щоб прославити Бога. Там, де стояв дуб, Лешек наказав побудувати костел на честь святого Архангела Михаїла, а з самого дерева вирізьбити вівтар до храму.

На жаль, нині ми вже не побачимо ані костелу, ані вівтаря. Але все ще можемо відвідати Фарну площу, де вони стояли. Ходять чутки, що там і надалі сняться незвичайні сні... якщо комусь вдасться там заснути.

Змій

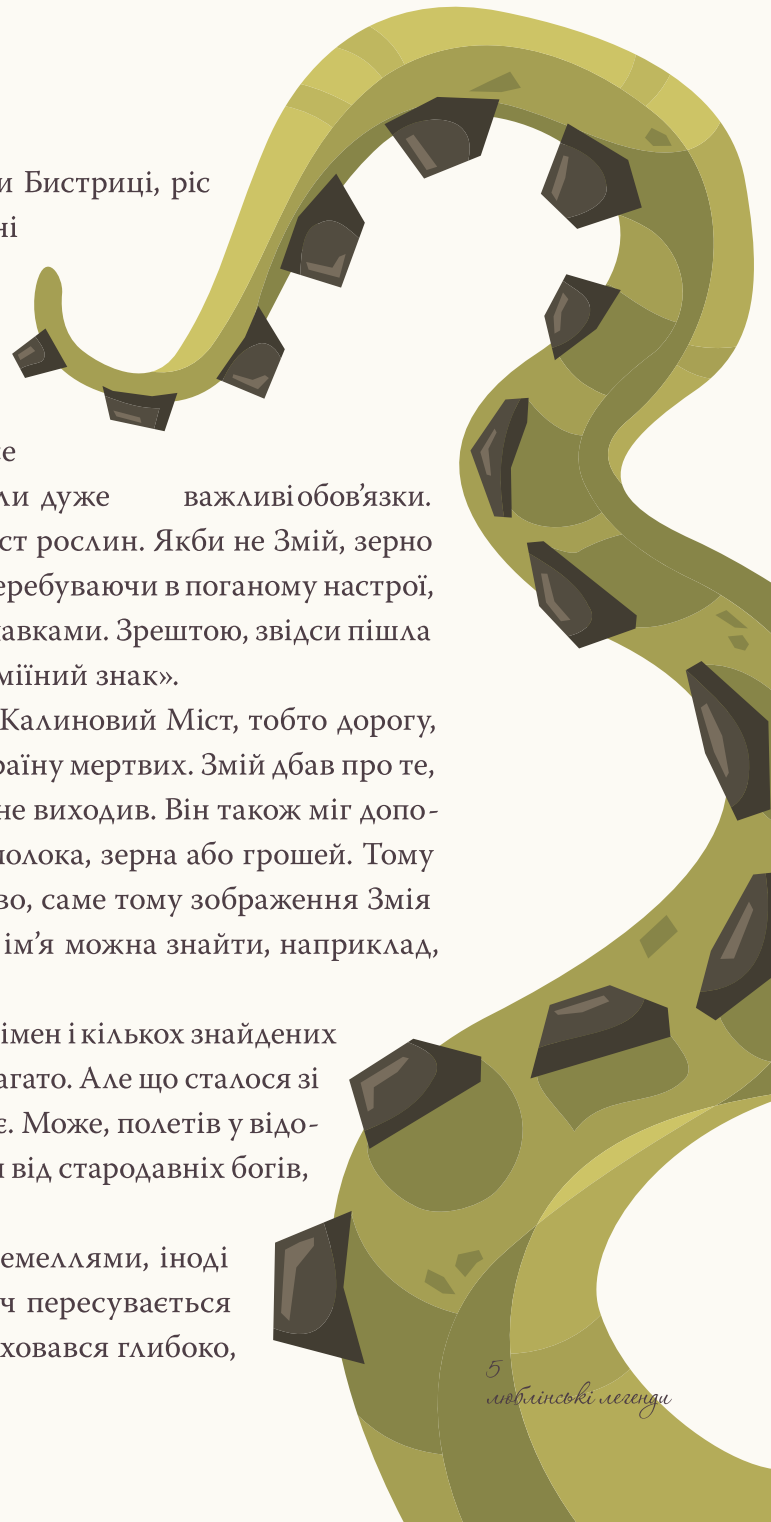
Там, де люблінські пагорби сходять в долину річки Бистриці, ріс дубовий гай, у якому мешкала дивна істота. Сьогодні ми б назвали його драконом, але в старі часи його називали Змієм. Кажуть, у нього було три голови, дві лапи, потужні крила та хвіст, що закінчувався гострим і дуже отруйним шипом. Загрозливий вигляд змушував людей боятися його, але вони все одно приносили йому жертви, тому що у Змія були дуже важливі обов'язки.

Саме ця істота відповідала за дощі, а тому й за ріст рослин. Якби не Змій, зерно не росло б, і людям не було би що їсти. Однак Змій, перебуваючи в поганому настрої, міг також розпочати сильну бурю з грозами та блискавками. Зрештою, звідси пішла назва блискавок, що в'ються на небі, немов змії – «зміїний знак».

Іншим важливим обов'язком Змія було стерегти Калиновий Міст, тобто дорогу, якою, на думку древніх слов'ян, душі мандрували в країну мертвих. Змій дбав про те, щоб ніхто з живих туди не входив і ніхто з мертвих не виходив. Він також міг допомагати людям, приносячи їм подарунки у вигляді молока, зерна або грошей. Тому добре було мати таку істоту на своєму боці. Можливо, саме тому зображення Змія прикрашало не одну люблінську кам'яницю, а його ім'я можна знайти, наприклад, в назві вулиці Змійгород.

Сьогодні вже немає дубового гаю. Крім скульптур, імен і кількох знайдених під час розкопок кісток, від Змія залишилося не так багато. Але що сталося зі стародавньою потворю? Цього напевно ніхто не знає. Може, полетів у відомому тільки йому напрямку, коли люди відвернулися від стародавніх богів, а може...

...кажуть, що коли мандруєш люблінськими підземеллями, іноді чути дивний стукіт і шипіння з-за стін, ніби поруч пересувається щось велике. Може, Змій не покинув міста, тільки сховався глибоко, глибоко під землею.

Бернардинський костел

Чи ви хотіли би знайти на вулиці гаманець, повний грошей, до якого буде прикріплена нотатка з написом: «Це все твоє – витрачай, на що хочеш»? Що ж, гарна мрія, але, скоріш за все, вона не здійсниться, чи не так? Отож не зовсім...

Історія ця сталася під час будівництва Бернардинського костелу. Хоча роботи йшли успішно, а хто тільки міг, допомагав, прийшов момент, коли закінчилися гроші на будівництво. Костел спорожнів, а там, де раніше можна було зустріти робітників, залишилися лише коти, що ніжилися на сонці. Ця ситуація турбувала жителів Любліна, але ніхто не знав, де взяти необхідні кошти. Усе частіше з'являлися думки, що тільки диво може допомогти завершити будівництво.

Диво сталося вночі під час сильної бурі, що лютувала над містом. Блискавки розтинали небо, освітлюючи порожні вулиці й темні вікна. Раптом охоронці ратуші побачили в світлі блискавки щось дуже дивне. У центрі ринку зупинився віз із двома запряженими волами. Це було незвично, тому що після заходу сонця всі брами були зачинені, і ніхто не міг проїхати крізь міські мури, та ще й на такому великому возі. Зрештою біля возу нікого не було.

На возі лежала велика скриня. Охоронці вирішили спершу занести її до ратуші, а вже потім зайнятися волами, проте коли вони повернулися віз таємничо зник... як ніби його ніколи не було. Залишилася тільки скриня, повна рідкісних монет і дорогоцінних каменів. В середині знайшли лист, адресований Якубу Кванту, міському раднику, який подарував землю для спорудження костелу. Анонімний лист повідомляв, що всі ці скарби призначені на завершення будівництва Бернардинського костелу.

Завдяки таємничій скрині вдалося завершити спорудження костелу, а жителям Любліна відтоді було легше вірити в чудеса.

Дерево Святого Хреста

Дерево Святого Хреста, на якому помер сам Бог, було знайдено в IV столітті. Потім його розділили на менші фрагменти, щоби більше людей могли відчути його чудодійну силу. Найбільший з фрагментів потрапив до Польщі в XV столітті.

Фрагмент прибув до Любліна разом із київським єпископом Андрієм. Єпископ зупинився в Домініканському костелі переночувати, але коли він вирушив далі, почали відбуватися дивні речі. Коні зупинилися за міськими мурами і не хотіли йти далі. Не допомогли ні прохання, ні погрози, ні навіть батіг. Тварини не зрушили з місця. Єпископ повернувся до міста з надією, що йому вдасться вирушити в дорогу на наступний день. Однак наступного дня ситуація повторилася. Коні не хотіли йти далі!

Андрій зрозумів, що реліквія вирішила залишитися в Любліні. У такий спосіб Дерево Святого Хреста залишилося під опікою домініканців. Чи може, ймовірно, це домініканці опинилися під захистом Дерева Хреста, тому що, відколи реліквія з'явилася в Любліні, почали відбуватися чудеса. Люди зцілювалися, пожежі в місті гасли, і коли козацькі війська атакували Люблін, з неба спускалися ангельські загони з вогняними мечами, аби стояти на міських стінах.

Одного разу навіть намагалися вкрати реліквію, але нещасного злодія спіткала така ж доля, що й єпископа Андрія – його віз зупинився прямо за містом. Розкаяний злодій повернувся в місто, віддав реліквію, а на знак покути побудував костел Святого Хреста.

Під час Другої світової війни, коли з німецьких літаків на місто сипалися бомби, з костелу Домініканців вирушала процесія, яка носила реліквію. Подейкують, що ті частини міста, якими вона пройшла, вціліли від руйнувань.

На жаль, в 1991 році хтось таки вломився до костелу та забрав святиню. З Дерева Святого Хреста залишився лише невеликий шматочок, який відкрився під час чищення. Хоча не відомо, що сталося з реліквією, втішати може той факт, що вона постійно захищає Люблін. Бо ж її не можна вивезти з міста, чи не так?

Камінь нещастя

Коли будете проходити вулицею Єзуїтською, будьте обережні, аби випадково не торкнутися каменю нещастя, який там лежить.

У старі часи цей камінь служив опорою катівського пня, тому він бачив, як не одна голова котилася люблінською бруківкою. Однак після того, як колись кат зарубав на ньому невинну людину – і ще й із такою силою, що сокира застрягла в камені – почалася його справжня чорна історія.

Надщерблений камінь «пішов на пенсію» і його залишили на вулиці Рибній. Одного разу жінка несла тудию суп для свого чоловіка, спіткнулася, впала та розлила його на камінь. Збіглися собаки та почали вилизувати їжу. На жаль, через деякий час при загадкових обставинах тварини померли. Звідси, зокрема, виникла назва цього місця – Собача Гірка.

Потім кожного, хто мав справу з каменем, спіткало якесь нещастя. Одні помирали жахливою смертю, інші втрачали зір, а у тих, що хотіли використати камінь для будівництва, обвалювалися будинки. Говорять, що його використали у фундаменті російської порохової фабрики. Неважко здогадатися, яка доля спіткала будівлю. У 1919 році з гучним тріском вона вилетіла в повітря.

Про страшний вплив каменю нещастя могли дізнатися жителі Любліна й під час Другої світової війни. Коли процесія з реліквією Дерева Святого Хреста ходила містом, захищаючи його мешканців, камінь стягував на себе німецькі бомби. Навколо Тринітарської Брами, де лежав цей нещасний предмет, було найсильніше бомбардування, там теж загинуло найбільше людей. Деякі кажуть, що це випадок, але чи можна їм вірити?

Тому краще повторити попередження: якщо ви будете проходити вулицею Єзуїтською та побачите камінь з глибокою щербиною від катівської сокири, краще будьте обережні...

Напівкругла башта

Недалеко від Краківської Брами знаходиться будівля, яку називають Напівкруглою Баштою або Готичною Баштою. Це залишки середньовічної оборонної системи міста. Своім ім'ям будівля зобов'язана своєму вигляду — ніби хтось побудував звичайну башту, а потім розрубав її посередині та половину забрав. Завдяки цьому ми можемо побачити, як вона виглядає зсередини.

У середньовіччі башта мала ще одну особливу функцію. Тут виготовляли громниці – свічки, які супроводжували життя християн протягом усього їхнього духовного шляху, а також володіли великою магичною силою: встановлені у вікні, вони захищали від грому та блискавки під час грози або утримували злих духів подалі від будинку.

У своїй історії Люблін пережив кілька пожеж, причини яких були різними. Кажуть, одного разу місто згоріло через... млинці. І хоча Напівкругла Башта неодноразово страждала в тих пожежах, вона ніколи не стала їхньою безпосередньою причиною. Хто знає, може це саме через свічки, які там виготовляли.

Що стосується розповідей про привидів, деякі кажуть, що один зі тих, хто виготовляв свічки (його звали Йоахім), закохався в міщанку, яка жила недалеко від Краківської Брами. Щоб у темні ночі знайти до неї шлях, Йоахім крав виготовлені в Напівкруглій Башті свічки і в їхньому світлі він долав вулички Любліна. Це святотатство не могло закінчитися добре. Що сталося з Йоахімом – до кінця невідомо. Відомо, що сьогодні в темні ночі іноді можна зіткнутися з блудним вогником, який снує між Напівкруглою Баштою і Краківською Брамою. Це Йоахім спокутує свої крадіжки, нерозумно вчинені через кохання.

Синій годинникар міста

Годинник на Краківській Брамі був одним із найважливіших пристроїв, які мало місто. Передусім тому, що довгий час це був єдиний годинник на весь Люблін. Він вимірював час городян, визначаючи час роботи й відпочинку або інформуючи про час зустрічей. Тому було важливо, щоби годинник показував час дуже, дуже точно.

У той час годинником на Краківській Брамі опікувався пан Лютовський. Більше, ніж зі своєї ретельності, ця людина була відома з пияцтва та скандалів. Часто з годинникової вежі долітали його п'яні крики. Лютовський сварив дружину й дітей, а якщо тих не було вдома, він верещав на годинник. Іноді він кидав у нього пляшкою або грюкав по ньому тут і там. Внаслідок цього годинник ходив, як собі хотів. Іноді опівдні показував першу, а іноді й одинадцятую годину. Іноді він вибивав чверть години, а повних годин взагалі не вибивав. Іноді він ходив занадто швидко, а іноді занадто повільно.

Через витівки Лютовського мешканці Любліна ніколи не були впевнені, що час, який показує годинник, є правильним. Здається відтоді в Любліні час іде по-іншому, а мешканці не надають йому аж такого значення. Хто знає, може тому в Любліні живеться краще?

Поводився Лютовський жахливо, внаслідок чого не пожив надто довго. Хоча після його смерті новий доглядач годинника вже не пив стільки горілки, але годинник і так був п'яний та показував не той час. Подейкували навіть, що саме привид Лютовського повертається до годинника та переставляє стрілки.

Хоча годинник вже має новий механізм і правильно вимірює час, до сьогодні вночі на Краківській Брамі можна почути постукування і крики. Люблін'яни кажуть, що це Лютовський повернувся з того світу. Тільки невідомо, чи знову хоче гратися годинником, чи просто шукає повної пляшки.

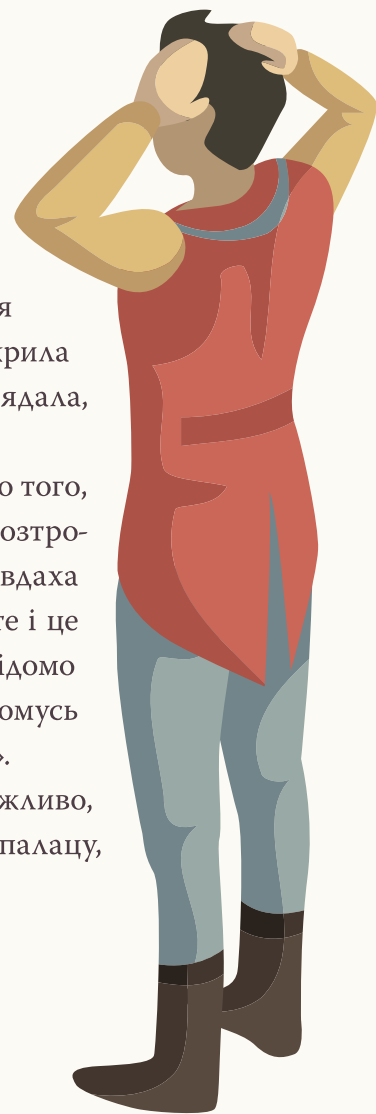

Бочарський та млин

Будівля на вулиці Бернардинській 13 мала багато власників. Якийсь час вона належала королю Польщі Яну I Собеському (звідси її сучасна назва – Палац Собеських). У XIX столітті будівля потрапила у руки Домініка Бочарського, якому прийшла в голову блискуча ідея побудувати у палацовій вежі млин... і то цілком незвичайний млин – крила вітряка було розташовувано горизонтально. Таким чином вежа виглядала, як великий гелікоптер.

На жаль, ця ідея Бочарського закінчилася повним провалом. Мало того, що вітряк взагалі не хотів крутитися, то ще й прийшла буря, яка розтрощила крила на друзки і розкидала їх по всій вулиці. Підприємець-невдаха вирішив перебудувати млин, у що вклав усі свої заощадження, проте і це його не врятувало – Бочарський збанкрутував. Усьому місту стало відомо про поразку підприємця і його прізвище потрапило в прислів'я: коли комусь не йшов бізнес, говорили, що він «заробив, як Бочарський на млині».

Якщо ми станемо перед Палацом Собеських у безмісячну ніч, то, можливо, у вікні зуміємо побачити привид Бочарського, що сновигає залами палацу, намагаючись винайти спосіб врятувати свій бізнес...

Про Басю і Рудницького

Бурмістр Любліна Себастьян Конопниця був відомий своєю ощадливістю та непоступливістю. У нього була вродлива донька Бася, що по ній зітхало багато парубків. Конопниця покладав на дівчину великі надії. Він хотів видати її за багатого Хануса, сусідського сина, щоб у такий спосіб примножити родинний маєток і ще більше зміцнити своє становище в місті.

Але що з батьківських старань, коли серце Басі вже вкрав молодий шляхтич Ян Рудницький? Закручений вус і гаряча кров парубка подобалися дівчатам – і Бася тут не була винятком. Винятковим, натомість, було те, що й вона сподобалася Рудницькому. Закохалися вони з першого погляду, але бурмістр Конопниця і чути не хотів про бідного шляхтича як про майбутнього зятя. Щоб вибити Рудницького з голови Басі, бурмістр вирішив скоріше видати доньку за Хануса і напередодні Різдва оголосив, що заручини відбудуться на Водохреще.

Бася написала коханому повний відчаю лист, у якому з ним майже прощалася. Рудницький запевнив її, що все буде добре. Однак дні минали невблаганно, і ніщо не віщувало порятунку.

У день заручин Бася, як кожної неділі, пішла з мамою до костелу. Уже не дні, а години відділяли її від складання обітниць і дівчина втратила надію. Однак після служби з'явився Рудницький. Бася думала, що він востаннє хоче просити її руки, але він зробив дещо інше. Схопив її за руки, кинув до возу та погнав коней! Віз із молодими пропав у сніговому серпанку і слід за ними простиг.

Пізніше вони повернулися в маєток Рудницького вже як чоловік і дружина. Спочатку молодим було важко, тому що старий Конопниця навіть і не думав пробачити доньці непокору. На щастя, вони мали те, що дозволило пережити найбільші негаразди – справжню любов.

Ягеллонська каплиця

Король Владислав Ягайло часто подорожував між литовським Вільнюсом та польським Краковом. Тому не дивно, що він регулярно бував у Люблінському замку. Там він приймав послів, там теж влаштовував бенкети і звичайно ж молився у замковій каплиці. Проте, каплиця відрізнялася від тих, у яких король бував на Русі. Вона була скромна, а її стін не прикрашали жодні розписи.

На це часто вказували Ягайлу також послі зі східних земель Речі Посполитої, які звикли до гарних ікон, якими розписувано храми від землі аж по склепіння. Король, який чудово знав православні традиції, вирішив, що Люблін заслуговує на найкращу каплицю в Польщі. Тому він відправив посланців, щоби знайшли майстра, який візьметься за розпис замкової каплиці. Посланці подорожували від монастиря до монастиря, оглядаючи найпрекрасніші фрески та шукаючи найкращого художника.

Коли вони дісталися до Луцька, то зустріли майстра Андрія, званого Русиним, чії ікони були настільки гарні, що від одного погляду на них душа починала молитися. Запропонували йому створити фрески для самого короля, обіцяючи водночас щедрі винагороду. Майстер Андрій погодився та разом із помічниками відправився до Любліна.

Майстер працював два роки, покриваючи стіни та склепіння зображеннями ангелів і святих. Вночі та вдень, у спеку та в мороз Андрій і його помічники безупинно працювали, поки робота не була завершена. Коли король і його гості нарешті змогли оглянути внутрішню частину каплиці, вони оніміли від захвату. У Люблінському замку повстали одні з найкращих фресок, які бачило людське око. Майстер Андрій створив диво.

Між сценами з Біблії та житій святих Ягайло побачив щось, що аж захопило дух у його королівських грудях. Він побачив себе на колінах перед Марією з Дитятком. Пресвята Діва і Її Син благословляли короля. На іншому ж зображенні можна було знову побачити Ягайло у повному озброєнні, який їхав на білому коні у напрямку Литовських земель. Король був так захоплений інтер'єром каплиці, що заплатив Андрію вдвічі більше грошей, ніж обіцяв. Майстер із Луцька довів, що він не тільки талановитий художник, але й добре знає своїх замовників.

І сьогодні в Люблінському замку можна побачити чудо, яке створив майстер Андрій. Варто це зробити!

Монастир тринітаріїв

Якщо зайшла мова про Луцьк....

Була темна дощова ніч, коли у браму монастиря бернардинів постукав таємничий мандрівник. Він їхав здалеку і знав, що не встигне вже дістатися до брам Луцька, тому вирішив попросити ченців дозволити йому переночувати. Однак старий ключник, який відкрив браму, відмовив йому. Він лише дав хлібину та кухоль пива, щоби той не вирушав у подальшу дорогу голодним.

Незнайомець поїв і рушив далі до поближньої церкви св. Михайла, де віднедавна жили брати тринітарії (ордену Пресвятої Трійці). Будівля була мала, але ченці прийняли мандрівника з відкритими обіймами.

– Для кожного знайдеться кут у нашого Отця! – сказали вони.

Тринітарії займалися звільненням християн із турецького ясиру, тому прекрасно знали, як доглядати за втомленими мандрівниками. Протягом трьох днів вони опікувалися незнайомцем, який гостював у їхньому скромному помешканні.

Пізніше виявилося, що тим мандрівником був Павел Майковський, високопоставлений і багатий чиновник, який за гостинність подарував тринітаріям кілька своїх сіл і поставився, аби церква св. Михайла стала власністю ордену. Також він пожертвував великі кошти на будівництво монастиря Святої Трійці.

Майковський сам оселився в новозбудованому монастирі та жив у ньому до смерті. Він не забув і про ченців-бернардинів. Щотижня він посилав їм буханець хліба, а раз на місяць – бочку пива.

Пожежа!!!

Однак в околицях Луцька є й більш нещасливі ордени. До таких, безумовно, належить орден сестер-бригідок, який спричинив велику пожежу цілого міста. Звідки взявся вогонь точно невідомо. Проте коли полум'я охопило весь дах, ніхто про це й не питав. Хто тільки міг, схопив відро й помчав рятувати черниць. І тут з'явилася певна проблема.

Так от, статут конгрегації сестер-бригідок забороняв чоловікам входити на територію монастиря. Незважаючи на те, що вогонь вирував по всьому монастирю, сестри не пустили всередину ані пожежну сторожу магістрату, ані інших чоловіків, які могли їм допомогти.

Монастир згорів дощенту, але на цьому все не скінчилося. Вогонь зайняв сусідні будівлі, а від них загорілися наступні, і ще наступні, і незабаром горіло вже все місто. Відчай охопив його жителів, і тільки настоятелька ордену була спокійна, бачачи у вогні, який бушував над містом, знак наближення кінця світу.

Якщо про пожежу можна сказати щось хороше, то, напевно, тільки те, що вогонь разом із монастирем сестер-бригідок знищив також їхній статут, через який Луцьк спіткала страшна доля. Принаймні, так говорили злі язики.

Три вікна

звідки прийшли караїми – точно не знаємо. Дехто каже, що колись вони населяли Туреччину, інші, що країною їхнього походження був Єгипет, а ще хтось знаходить їхні витоки в Єрусалимі. Відомо проте, що на наших територіях вони з'явилися приблизно в XIII столітті. Караїми здавалися дуже мудрими людьми. Зрештою, «караїм» у перекладі означає «той, хто читає». Тому не дивно, що за знання їх дуже поважали та часто ставили нарівні зі шляхтою.

Вони також брали участь у Грюнвальдській битві як воїни князя Вітольда. У нагороду за заслуги князь закликав до себе караїмських старійшин і сказав так:

– Я би хотів вам віддячити за ваші заслуги. Але в мене немає грошей, так що не просіть у мене золота.

Найстаріший і наймудріший із караїмів вклонився князю і відповів:

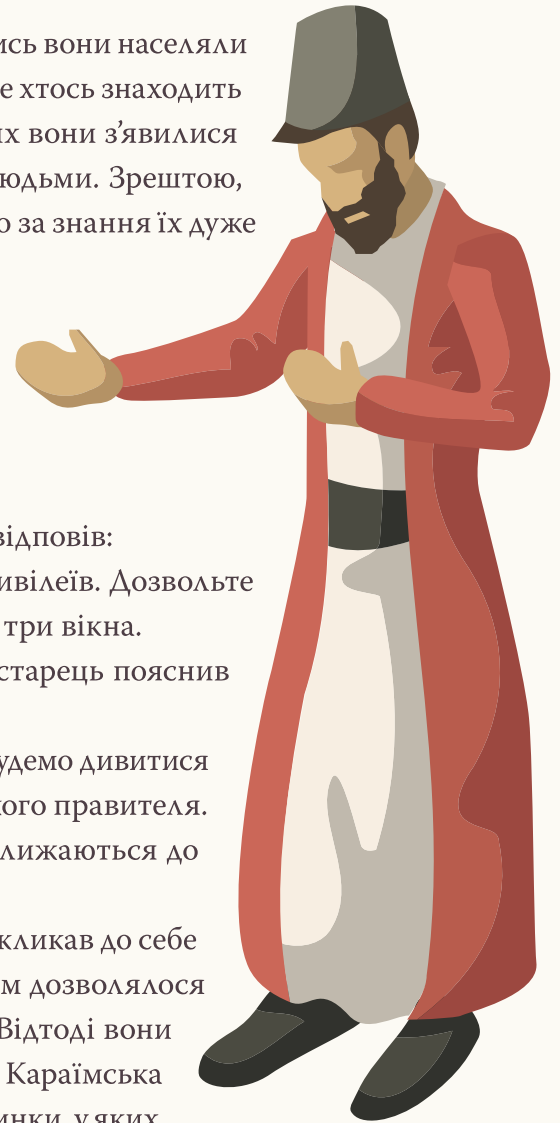
– Пане наш! Ми не сміємо просити ні грошей, ні великих привілеїв. Дозвольте нам тільки будувати будинки, у яких на вулицю виходитимуть три вікна.

Вітольда здивувало це прохання, тому він попросив, щоби старець пояснив його значення. На це караїм вклонився вдруге і сказав:

– Пане наш! Одне вікно буде для нашого Бога. Крізь нього ми будемо дивитися на небо. Крізь друге вікно ми будемо дивитися на нашого великого правителя. Третє ж буде для того, щоби ми завжди бачили гостей, які наближаються до нашого дому, і могли їх запрошувати.

Вітольд злегка посміхнувся і схвально кивнув головою. Він викликав до себе придворного писаря і продиктував йому ухвалу, у якій караїмам дозволялося будувати будинки з трьома вікнами, що виходили на вулицю. Відтоді вони почали будувати новий тип будинків. У Луцьку з'явилася ціла Караїмська вулиця, а в навколишніх містах дуже легко було розпізнати ті будинки, у яких жили караїми.

Хто вгадає – за якою ознакою?

ТЕКСТИ: Mateusz Świstak
ІЛЮСТРАЦІЇ: Bartłomiej Zaborski
ДРУКАРСЬКІ ДИЗАЙН І КОМПОЗИЦІЇ: Tomasz Smółka

ISBN 976-98-73251-8-22

СОРУРІГНТ: Адміністрація міста Люблін, Люблін 2019

Адміністрація міста Люблін
площа Владислава Локетка 1
20-109 Люблін
east.lublin.eu

ДРУК: Drukarnia Akarit
вул. Венгльова 3
20-481 Люблін

НАКЛАД: 12 000

Ця публікація видано за фінансової підтримки Європейського Союзу в рамках Програми транс-кордонного співробітництва європейського інструменту сусідства Польща–Білорусь–Україна 2014–2020. За зміст публікації відповідальною є виключно Гміна Люблін і за будь-яких обставин, публікація не відображає позицію Європейського Союзу, ОУ або Спільного технічного секретаріату Програми транскордонного співробітництва європейського інструменту сусідства Польща–Білорусь–Україна 2014–2020 рр.

PL-BY-UA
2014-2020

Financed by
the European Union

